

“Visie op de vesting”

Een strategisch document met toekomstvisie voor wonen, ondernemen en verblijven binnen Heusden-vesting door CDA Heusden

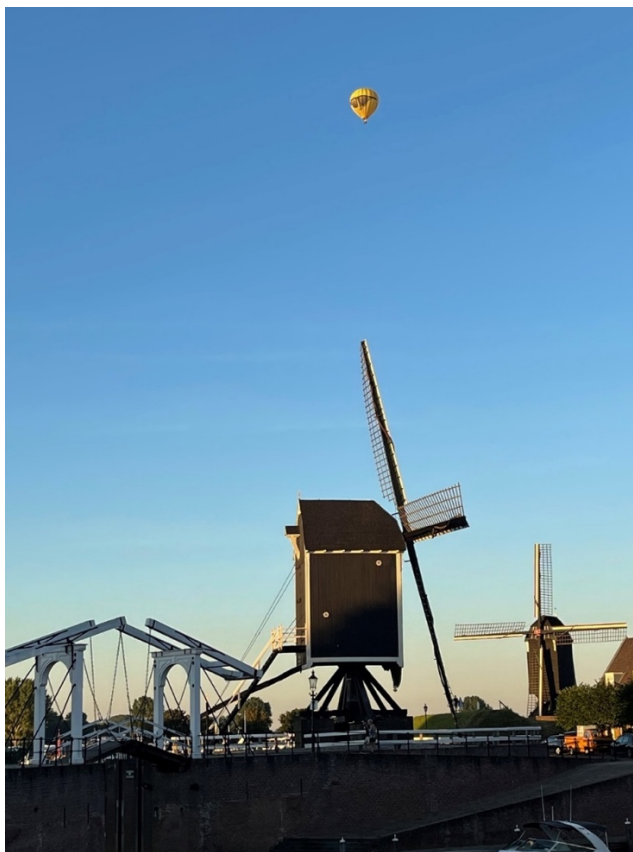

Foto: Richard Tewes

Colofon:

Versie: 1.0 Final.

Datum: 11 februari 2026

Auteur: Richard Tewes, CDA Heusden

Review: Diverse betrokken vestingbewoners

.....

Inhoud

1	Inleiding.....	3
2.1	Bewoners	4
2.2	Voorzieningen	5
2.3	Horeca.....	5
2.4	Bezoekers.....	6
2.5	Woningbestand.....	9
4.1	Voorzieningenniveau	12
4.2	Groen	13
4.3	Ouderen, alleenstaanden, kwetsbare groepen	14
4.4	Bewegen en ontmoeten	14
4.5	Jeugd en Jongeren	15
4.6	Ondernemen: Horeca	16
4.7	Ondernemen: Winkelbestand.....	17
4.8	Wonen	18
4.9	Toerisme	18
4.10	Veiligheid	19
4.11	Cultuur	20
5.1	Wonen	22
5.3	Toerisme en evenementen	22
5.4	Verkeer en vervoer	22
5.5	Luchtkwaliteit	23
6.1	Parkeren bewoners, ondernemers en klanten	24
6.2	Parkeren bezoekers en evenementen	25
6.3	Stallen van fietsen.....	25
6.4	Fietspaden	26
6.5	Openbaar vervoer	26
6.6	Leveranciers.....	26
6.7	Mobiliteitsvisie en Gemeentelijk Verkeer en Vervoer Plan (GVVP).....	27
7.1	Conclusie.....	28
7.2	aanbevelingen.....	28
8	Slot.....	29

1. Inleiding.

Dromen. Doen. Heusden.

De gemeente Heusden staat voor een omgeving waarbinnen initiatieven van burgers, bedrijven en organisaties mogelijk gemaakt kunnen worden. Op voorwaarde dat zij bereid zijn hiervoor ook zelf initiatief te tonen en inspanningen te verrichten. Het is de bedoeling dat samen met de inwoners en ondernemers voor iedere kern in de gemeente een toekomstvisie wordt opgesteld. Behoud van de eigen identiteit is daarin een belangrijke factor. CDA Heusden heeft voor Heusden-vesting het initiatief genomen om een visie op te stellen. De reden om voor het eerste visiedocument voor Heusden-vesting te kiezen is omdat hier op een paar vierkante kilometer alles samenkomt: Wonen, ondernemen en recreëren.

Dit initiatief borduurt voort op het enthousiasme van De Week van de Vismarkt. Zoals ook daar al op verschillende manieren is ingebracht, kan het (her-)inrichten van de Vismarkt niet los gezien worden van de Visie op de Vesting. Met andere woorden: je moet weten waar je op de langere termijn heen wilt, om de juiste keuzes op de kortere termijn te maken. Hier kan CDA Heusden vanuit (lokale) betrokkenheid, kennis en ervaring de gemeente iets bieden en wordt de belofte “Visie op de vesting” uitgevoerd.

Met behulp van cijfers van het CBS wordt eerst naar het verleden en heden gekeken. Daarbij gaan we in op een aantal relevante thema's en stellen definities. Vervolgens kijken we naar de toekomst. Hiervoor hebben we een visie op papier gezet, als praatstuk en kader. Wat gaat goed en willen we behouden, en waar is ruimte voor verbetering? En delen wij graag onze ideeën hoe we dat willen bereiken.

Er spelen verschillende opgaven in Heusden-vesting, onder andere op het gebied van verkeer, parkeren, voorzieningen, winkelbestand, Horeca en duurzaamheid. Op het gebied van authenticiteit is er een sterke behoefte, van vooral de inwoners, om deze zoveel mogelijk te behouden. Veel inwoners, maar ook ondernemers, hebben zich speciaal om die reden in Heusden vesting gevestigd.

Deze meervoud aan opgaves vraagt om strategische keuzes. De ontwikkelingsrichting voor Heusden-vesting vraagt een integrale afstemming met betrokkenen om daarmee zo goed als mogelijk objectief toekomstscenario's te ontwikkelen voor Heusden-vesting. Daarbij wordt nadrukkelijk ook over de gemeentegrenzen heen gekeken. Zo heeft CDA Heusden het initiatief genomen om nauwer samen te werken met de gemeente 's Hertogenbosch op gebied van cultuurhistorie.

In samenspraak met inwoners, verenigingen, ondernemers en andere betrokkenen moet de potentie van Heusden-vesting worden verkend. Het college en gemeenteraad kunnen daarna kiezen voor een ontwikkelingsrichting voor Heusden-vesting, zodat zij uitvoering kunnen geven aan het (gefaseerd) realiseren van de gekozen ontwikkelingsrichting. Voor dit document is de samenwerking met de bewonersvereniging en ondernemersvereniging gezocht. Bestaande beleidsdocumenten zoals de Omgevingsvisie, mobiliteitsvisie, vestigingsbeleid, woonzorgvisie, groenbeleid, enzovoort zijn in deze visie geïntegreerd.

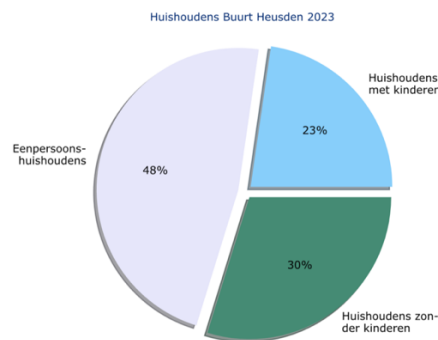
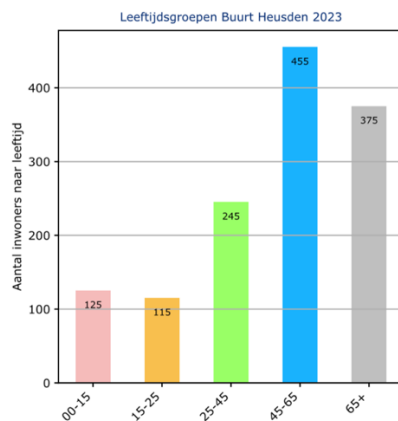
Het document eindigt met conclusies en aanbevelingen voor een leefbare, levendige en levensvatbare vesting.

2. Verleden en heden

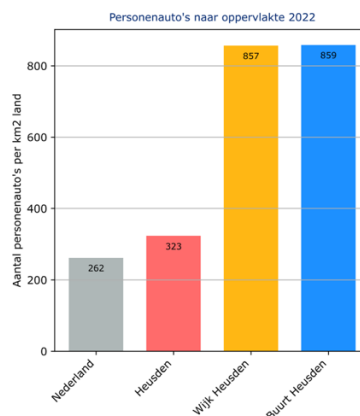
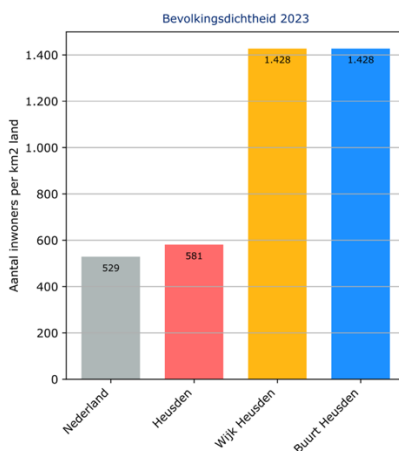
In dit hoofdstuk wordt naar het verleden en het heden gekeken. Door actief met data en onderzoeken bezig te zijn kunnen trends geïdentificeerd worden, de strategie worden afgestemd en de besluitvorming verbeterd. CDA Heusden zoekt de samenwerking tussen gemeente, bewoners en ondernemers om de kwaliteitsbeleving van Heusden-vesting te verbeteren. De herinrichting van de Vismarkt staat daarbij niet op zichzelf, maar is onderdeel van een integraal plan. Er wordt in dit hoofdstuk uitgebreid stilgestaan bij de onderzoeken naar bezoekersstromen uit 2010 en 2025.

2.1 Bewoners

Het aantal inwoners van de vesting blijft al jaren constant rond 1.300. De grootste leeftijdscategorie is die van 45-65 jaar, gevolgd door de groep van 65 plus. In 2023 woonden er 125 kinderen tot 15 jaar in de vesting, en 115 kinderen/jongvolwassenen. Bijna de helft van de huishoudens in de vesting bestaat uit één persoon, terwijl in 23% van de huishoudens kinderen aanwezig zijn.

Het gemiddelde bruto-inkomen in Heusden vesting lag in 2020 met 36.000 euro net boven het landelijk gemiddelde van 34.000 euro. Er wonen veel mensen dicht op elkaar. De bevolkingsdichtheid is bijna drie keer zo hoog als het landelijk gemiddelde en de rest van de gemeente. Dat geldt ook voor het aantal personenauto's naar oppervlakte.

Als bron is gebruik gemaakt van de CBS-gegevens op allecijfers.nl

2.2 Voorzieningen

Vanuit de regiofunctie had Heusden-vesting in het verleden een verhoudingsgewijs hoog voorzieningsniveau. Er waren meerdere basisscholen, een gymzaal en zelfs een school voor voortgezet onderwijs (MAVO). Ook was er een eigen stadhuis, bibliotheek, bank, postkantoor en een apotheek. Deze voorzieningen zijn in de loop der jaren verdwenen uit de vesting. Meer recentelijk is ook het kinderdagverblijf (KDV) uit de vesting verdwenen. Doordat de gebruikersovereenkomst door de gemeente werd opgezegd moest het Creatief Centrum Heusden (CCH) in 2023 het onderkomen in de “oude Mavo” verlaten. Op initiatief van de inwoners en met behulp van vele vrijwilligers is inmiddels een doorstart gemaakt in een bescheiden onderkomen: Lokaal 23 aan de Botermarkt, dat nu als cultureel buurthuis fungeert met een commerciële huur. De gemeente voorziet in een subsidiebijdrage.

Op termijn zal, naar verwachting, de voorziening voor ouderenzorg ook verdwijnen uit de vesting. De (RK)basisschool zal dan de enig overgebleven maatschappelijke voorziening zijn. Deze voorziet in een grote behoefte en heeft voldoende leerlingen uit de vesting en omliggende kleine kernen. Volgens de directie van de JPS neemt het aantal leerlingen weer toe. CDA Heusden is van mening dat de basisschool essentieel is voor de levensvatbaarheid van Heusden-vesting en de aantrekkelijkheid voor jonge gezinnen.

2.2 Winkelbestand

In het verleden had Heusden vesting een bloeiende regiofunctie met een grote diversiteit aan detailhandel, horeca en cultuur.

De huidige diversiteit is helaas onvoldoende om aan de behoeften van de bewoners te voldoen. De afgelopen jaren hebben meerdere winkels met een onderscheidend aanbod en/of een lokale functie hun deuren gesloten. Hierbij kan gedacht worden aan een slager, visboer, fietsenmaker, opticien, bloemist, drogist, kaarsenmaker, wijnhandel, delicatessenzaak en een elektrawinkel. Dit betekent dat inwoners regelmatig naar omliggende plaatsen moeten reizen voor de dagelijkse boodschappen en/of specifieke producten en/of diensten. De focus van de huidige detailhandel is in toenemende mate gericht op het (dag)toerisme.

Daarnaast heeft de weekmarkt te maken met terugtrekkende standhouders waardoor het aanbod verschaalt en daarmee ook het aantal bezoekers en levensvatbaarheid.

Voor het gemak worden galleries onder het winkelbestand geschaard. Het doel van een galerie is immers het verkopen van kunst. Het aantal galleries is de afgelopen jaren echter afgenomen. De animo voor de kunst gerelateerde evenementen in Heusden-vesting heeft aangetoond dat de interesse voor kunst er nog wel degelijk is. Alleen moet deze behoefte continu geactiveerd worden/blijven. Dit biedt kansen voor een kwaliteitsimpuls.

2.3 Horeca

Horeca is een essentieel onderdeel van het voorzieningsniveau in Heusden vesting.

De vesting kenmerkt zich door verhoudingsgewijs veel restaurants. Veel meer dan alleen op basis van het aantal inwoners rendabel zou zijn. De restaurants zijn van toegevoegde waarde voor bewoners en bezoekers, maar zijn voor hun bestaan, aanbod en openingstijden sterk afhankelijk van bezoekers van buiten de vesting. De meeste restaurants zijn geconcentreerd rondom de Vismarkt en hebben een terras. Tijdens weekenden met mooi weer in het seizoen overstijgt de vraag het aanbod van terrasstoelen. Op andere dagen is dat vaak andersom, vooral buiten het seizoen. Hierdoor ontstaat een minder aantrekkelijk beeld en wordt de schaarse ruimte niet optimaal benut.

De restaurants kennen weinig diversiteit en onderscheiden zich onderling nauwelijks. De Horeca richt zich steeds meer op dagtourisme. Dit resulteert in een teruglopend bezoek van de “locals”. Hierdoor belandt de horeca steeds vaker in een soort van omzetsdip buiten het seizoen.

Veel horecazaken zijn de afgelopen jaren van eigenaar of uitbater veranderd. De horeca wordt in toenemende mate afhankelijk van weekenden met mooi en zonnig (terras) weer, waarbij in korte tijd de omzet gehaald moet worden. Het komt steeds vaker voor dat sommige horecagelegenheden en/of (delen van) terrassen op bepaalde maanden, dagen en dagdelen gesloten zijn. Dat draagt niet bij aan de gewenste gastvrije uitstraling.

Een cafetaria en een shoarmazaak voorzien in de behoefte aan een snellere hap/borrel of afhalen. Verder zijn er een lunchroom als onderdeel van de bakkerij en een ijssalon te vinden in de vesting. De “Chinees” die meer dan 10 jaar geleden zijn deur sloot wordt door sommige bewoners nog steeds gemist.

Een tweetal cafés richt zich met name op de “natte Horeca”.

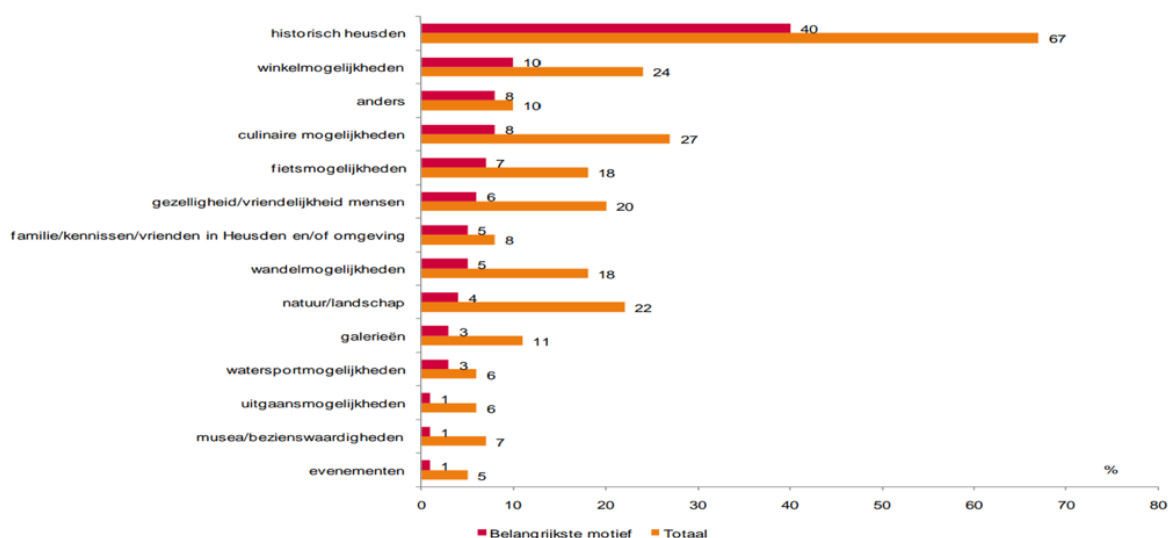
2.4 Bezoekers

In 2010 is in opdracht van de gemeente Heusden door onderzoeksbureau NRIT een onderzoek verricht naar bezoekersstromen. Heusden-vesting trok toen ongeveer 700.000 bezoekers die in 2009/2010 gemiddeld 27 euro uitgaven. Gemiddeld duurde een bezoek korter dan twee uur.

Het meest recente [onderzoek naar bezoekersstromen dateert uit 2025](#). Heusden-vesting trok volgens dit onderzoek in 2023 meer dan 1,2 miljoen bezoekers, exclusief buitenlandse bezoekers. Dat komt gemiddeld neer op ongeveer 25.000 bezoekers per week. De bezoekerspiek ligt duidelijk in kwartaal twee en drie (voorjaar en zomer). Als belangrijkste reden voor een bezoek aan Heusden werd in 2010 de cultuurhistorie van de vesting genoemd.

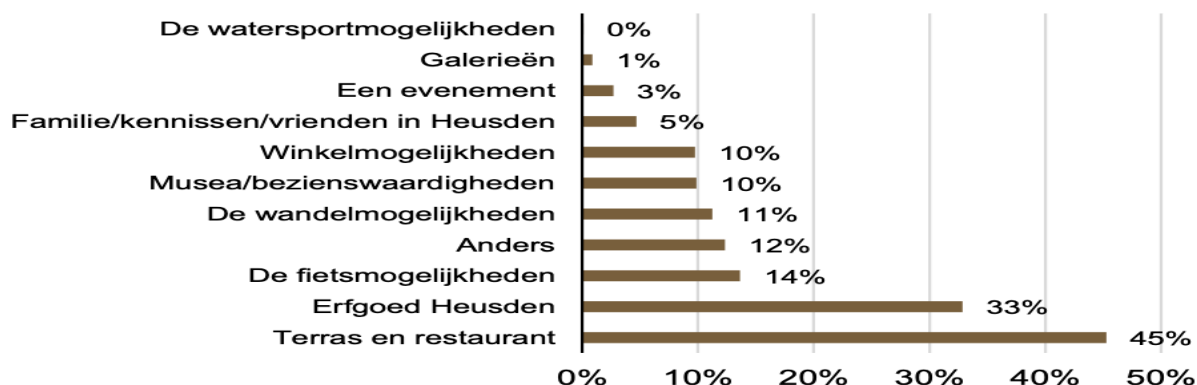
Als gekeken wordt naar de verschillende periodes dan valt op dat in de zomervakantie er beduidend meer bezoekers aangegeven hebben om naar vestingstad Heusden te komen voor een terras of restaurant (61%). Ook het aandeel bezoekers die voor de fietsmogelijkheden komen (16%) ligt iets hoger dan tijdens de andere momenten (12%/14%). Opvallend is de tip van veel bezoekers om het centrum autoluw te maken. Dit verhoogt de aantrekkelijkheid.

Onderstaande figuren uit het NRIT onderzoek uit 2010 en het Movares onderzoek uit 2025 geven inzicht in de redenen voor een bezoek aan Heusden in 2009/2010 en 2023/2025.

N.B. De percentages van de oranje staafjes tellen op tot boven 100%, omdat meerdere antwoorden mogelijk waren
Reden voor bezoek aan Heusden-vesting in 2009/2010

Wat is de reden voor een bezoek aan vestingstad Heusden?

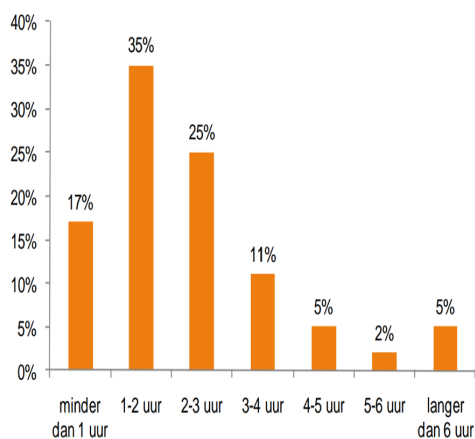

Reden voor bezoek aan Heusden-vesting 2023/2025

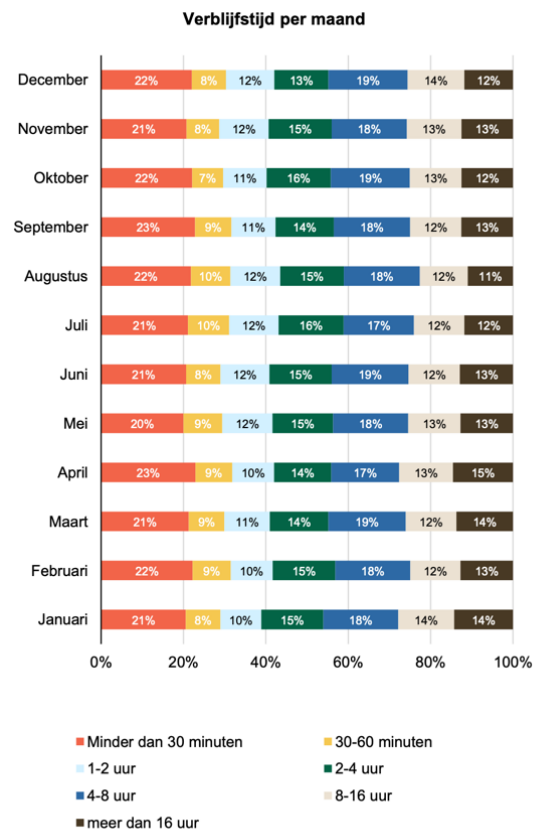
Vergeleken met de resultaten uit 2010 wordt erfgoed een stuk minder genoemd als bezoekdoel. De primaire reden voor een bezoek aan Heusden-vesting is niet langer de cultuurhistorische omgeving, maar terras- en restaurantbezoek. Ook de winkelmogelijkheden en galerieën worden beduidend minder vaak genoemd. De watersportmogelijkheden wordt nu zelfs helemaal niet genoemd als reden voor een bezoek. Dit bevestigt de observatie van CDA Heusden dat een verschuiving heeft plaatsgevonden van een publiek gericht op cultuur en historie naar een (snelle) hap en een drankje. Ook de observatie van een minder aantrekkelijk en divers winkelaanbod wordt door dit onderzoek bevestigd.

De geconstateerde bezoekerspiek tijdens weekends met mooi weer in het voorjaar en zomer is een logisch gevolg van de meest voorkomende reden voor een bezoek, namelijk terrasbezoek. CDA Heusden durft de conclusie te trekken dat een aantrekkelijker winkelaanbod en meer cultuur en historie kan zorgen voor een spreiding van bezoekers, toename van de verblijfsduur en een hoger bestedingspatroon.

Uit onderstaande figuren blijkt dat de verblijfsduur van bezoekers aan Heusden-vesting in 2009/2010 en 2023/2025 korter was dan het landelijk gemiddelde. Hierdoor ontstaat een verhoudingsgewijs intensieve verkeersstroom van aankomende en vertrekkende bezoekers (lees: negatieve mobiliteit). Deze wordt door zowel bewoners als bezoekers als bijzonder negatief ervaren. Uit het onderzoek kan de conclusie getrokken worden dat bezoekers, met name tijdens de piekmomenten, een autoluwe vesting belangrijker vinden dan “voor de deur parkeren”. Inwoners zien bezoekers graag buiten de vesting parkeren. Ook voor ondernemers biedt een autoluw centrum, waarbij autoverkeer op piekmomenten buiten de vesting gehouden wordt, kansen op meer en/of betere klanten. CDA Heusden wil graag dat hiermee rekening wordt gehouden in het parkeerbeleid. In hoofdstuk 6 wordt dieper op dit onderwerp ingegaan.

Figuur 3.8 Verblijfsduur bezoekers Heusden

Onderzoek 2009/2010

Onderzoek 2023/2025

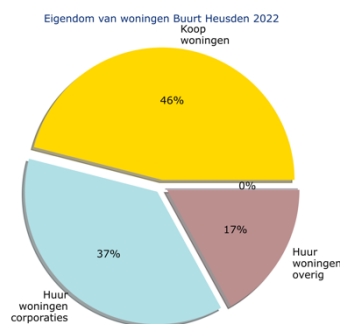
De laatste jaren neemt het aantal bezoekers dat Heusden met de (elektrische) fiets bezoekt sterk toe. Dat is milieutechnisch een positieve ontwikkeling, maar heeft als gevolg dat grote aantallen tweewielers in het centrum op de Vismarkt lukraak gestald worden wegens het ontbreken van voldoende en duidelijk aangegeven veilige parkeerruimte voor fietsen. Tijdens de “Week van de Vismarkt” bleek dat dit als negatief wordt ervaren door de impact op de openbare ruimte en de cultuur-historische beleving. In 2025 liep er een pilot om fietsenstallingen in de omgeving van de Vismarkt te realiseren. De voorlopige conclusie is dat alleen de tijdelijke stalling bij het stadhuis gebruikt werd. Een bewaakte fietsenstalling maakt als speerpunt deel uit van de in 2022 mobiliteitsvisie van de gemeente Heusden. Tot op heden is hier nog geen uitvoering aan gegeven. Door bezoekers tijdens piekmomenten een bewaakte stalling aan te bieden en te handhaven op foutief gestalde fietsen kan de aantrekkelijkheid van de Vismarkt en omgeving vergroot worden. CDA Heusden wil daarom graag zo snel mogelijk tot uitvoering van de [mobiliteitsvisie](#) en het [Gemeentelijk Verkeer en Vervoer Plan \(GVVP\)](#) overgaan.

De twee jachthavens, een minicamping en de camperplaats voorzien in een andere toeristische behoefte en hebben een verlenging van de gemiddelde verblijfsduur en een verhoging van het bestedingspatroon tot gevolg. De gasten van deze gelegenheden bezoeken het centrum doorgaans te voet.

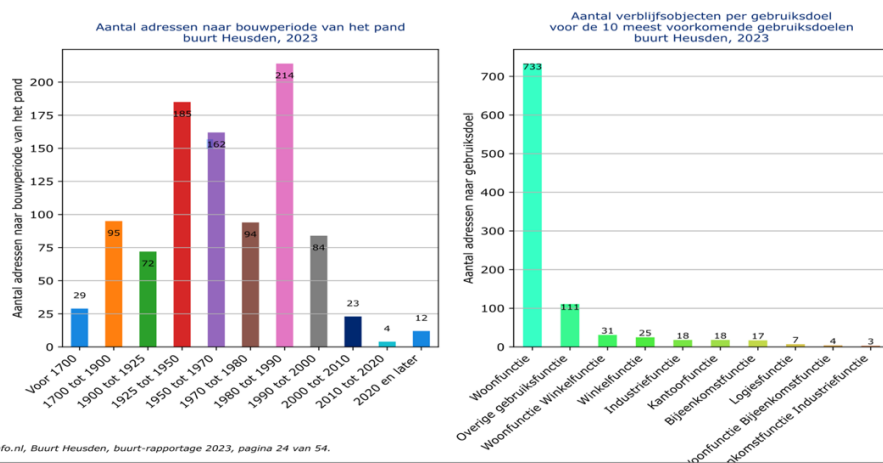
Door de afname van het aantal galleries, verminderde kwaliteitsbeleving van de historische omgeving en verschraving van het Horeca- en winkelbestand is gemiddeld gezien een ander soort bezoeker ontstaan. Enigszins gechargeerd kan worden gesteld dat “kunst en cultuur” zijn ingeruild voor “bier en bitterballen”. Deze stelling wordt bevestigd door de onderzoeken bezoekersstromen uit 2010 en 2025 met elkaar te vergelijken.

2.5 Woningbestand

In Heusden vesting staan verhoudingsgewijs veel monumentale panden die als woning gebruikt worden. Ten onrechte wordt vaak gedacht dat veel mensen in de vesting in een groot monumentaal pand wonen. De gemiddelde WOZ-waarde van € 349.000 (peildatum 2023) wijkt echter nauwelijks af van de rest van de gemeente. Van het woningbestand wordt 37% (sociaal) verhuurd via Woonveste en 17% wordt via de vrije sector verhuurd. Dat betekent dat er meer huurwoningen dan koopwoningen in Heusden vesting staan. Onderstaande figuur is gebaseerd op CBS gegevens via allecijfers.nl

Onderstaande figuur geeft de bouwperiode en functie aan van de panden in Heusden vesting.

Kenmerkend is het verhoudingsgewijs grote aantal panden van vóór 1900 en het aantal panden uit de restauratieperiode tot 1990. Een veilige aanname is dat het bouwjaar van invloed is op het

energielabel van de woningen. De tweede grafiek maakt duidelijk dat de vesting een echte woonwijk is. Het overgrote deel van de panden heeft een woonfunctie. Geconcludeerd kan worden dat Heusden-vesting een woonwijk is met een zeer divers woningbestand met een bovengemiddeld aantal monumentale panden, maar ook een groot aantal (sociale) huurwoningen.

Sinds een aantal jaren worden sociale huurwoningen regionaal verhuurd. Dat betekent dat een woningzoekende van buiten de gemeente die langer is ingeschreven in bijvoorbeeld Oss, een woning in Heusden-vesting toegewezen kan krijgen. Vanwege de woningnood wordt een woning dan vaak geaccepteerd met de gedachte dat het maar tijdelijk is. Dit heeft een hoger verloop en minder sociale cohesie tot gevolg.

3. Toekomstvisie

Heusden vesting: tijd voor een nieuw toekomstperspectief!

De coronapandemie heeft de verschuiving van fysieke naar online retail versneld en het toekomstperspectief voor veel winkels en horeca onder druk gezet. Leegstand dreigt en dat kan tot verloedering of verwonen leiden.

Tegelijkertijd ontstaan er nieuwe kansen: ruimte voor nieuwe economie, beleving, cultuur, vergroening, toerisme en recreatie. We doen daarom een oproep aan de gemeente Heusden: 'maak werk van een nieuw economisch toekomstperspectief voor Heusden vesting'. Leefbaarheid en levendigheid zijn in balans en versterken elkaar. Kwaliteit in plaats van kwantiteit.

Eerder is geconstateerd dat er een dalende trend is in het aantal voorzieningen en winkels. Bij ongewijzigd beleid zal deze trend zich waarschijnlijk voortzetten. Hierdoor zullen zowel de leefbaarheid als de levendigheid verder afnemen. Dit is niet alleen ongunstig voor bewoners, maar ook voor bezoekers, winkeliers en horeca. Heusden-vesting is een stad in het klein met een eigen "ecosysteem", waarbij bewoners, voorzieningen, ondernemers en bezoekers op een paar vierkante kilometers een balans moeten vormen tussen leefbaarheid en levendigheid.

Van alleen bewoners kunnen de winkels en horeca in de vesting niet bestaan. Van alleen bezoekers ook niet. Een aantrekkelijk winkelbestand, goede voorzieningen en gastvrije horeca dragen eraan bij dat klandizie beter over de seizoenen en dagen gespreid wordt. Uit de "week van de Vismarkt" bleek dat kwaliteit en flexibiliteit erg belangrijk gevonden worden. Nog meer bezoekers die de vesting kortstondig op piekmomenten zoals een mooie zondagmiddag bezoeken, hebben daarop geen positieve invloed en verminderen het draagvlak voor toerisme bij de bevolking. In plaats van kwantiteit kan beter worden ingezet op kwaliteit en spreiding over de week en seizoenen.

In de eerdergenoemde onderzoeken naar bezoekersstromen uit 2010 en 2025 wordt een bezoekerspiek geconstateerd tijdens weekends met mooi weer in het voorjaar en zomer. Tegelijk wordt een verschuiving geconstateerd van de reden van het bezoek. In 2010 was dat nog historisch Heusden, terwijl in 2025 terrasbezoek de meest voorkomende reden voor een bezoek aan Heusden-vesting was. CDA Heusden durft de conclusie te trekken dat een aantrekkelijker winkelaanbod en meer cultuur en historie in combinatie met een hoog voorzieningenniveau kan zorgen voor een spreiding van bezoekers, toename van de verblijfsduur en een hoger bestedingspatroon. Dit heeft positieve effecten op zowel de leefbaarheid als de levendigheid en voor zowel inwoners als ondernemers. Om dit te realiseren is visie benodigd en zullen partijen soms "over hun eigen schaduw heen moeten stappen".

Bovenstaande resulteert in onderstaande visie als basis voor een aantal strategieën op hoofdonderwerpen en/of kernwaarden zoals leefbaarheid, levendigheid, duurzaamheid, bereikbaarheid, veiligheid, kwaliteit, cultuur en historie.

Heusden vesting is een mooi en leefbaar historisch stadje met voorzieningen van hoge kwaliteit die het aantrekkelijk maken voor jong en oud om te wonen, ondernemen en te bezoeken.

Leefbaarheid en levendigheid zijn in balans en versterken elkaar!

4. Leefbaarheid & Levendigheid

In 1972 is Heusden vesting aangewezen als Rijksbeschermd stadsgezicht. Samen met een conserverend bestemmingsplan zorgt dit ervoor dat we het cultuurhistorisch aspect van de vesting respecteren en kunnen borgen. De Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK), voorheen de Welstandscommissie, heeft een toetsende functie. Controle en handhaving van gebruik van de openbare ruimte zijn nodig om de kwaliteit te borgen. Daarbij moet de gemeente ook de hand in eigen boezem steken zoals bij de verloederde gymzaal die in 2013 buiten gebruik is gesteld en de verzakte vestingwal.

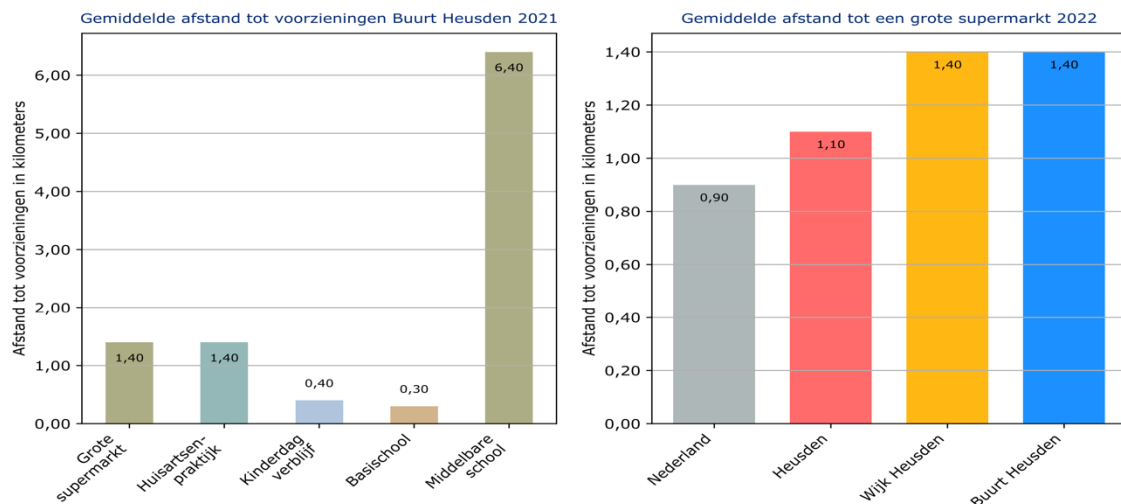
In de [omgevingsvisie](#) wordt rekening gehouden met de speciale status van de vesting.

In de volgende hoofdstukken staan leefbaarheid & levendigheid, duurzaamheid en bereikbaarheid als hoofdonderwerpen beschreven. Daaronder worden de deelonderwerpen per paragraaf beschreven. Sommige deelonderwerpen worden daardoor meerdere keren belicht vanuit een andere invalshoek. Indien mogelijk is een strategie, wens of oplossing beschreven om de situatie te borgen of te verbeteren.

4.1 Voorzieningenniveau

Zoals beschreven neemt het voorzieningenniveau al jaren af. Dat is een ongewenste ontwikkeling die deels door de markt veroorzaakt wordt, maar ook door gemeentelijk beleid. Voorbeelden van gemeentelijk beleid zijn het opzeggen van de overeenkomst met MIKZ voor het kinderdagverblijf en met Creatief Centrum Heusden (CCH) voor het gebruik van de “oude Mavo”. Het afstoten van maatschappelijk vastgoed zoals de gymzaal en “oude Mavo” is een voorbeeld van gemeentelijk beleid.

Onderstaand figuur met cijfers uit 2021 maakt duidelijk dat de gemiddelde afstand tot voorzieningen in Heusden-vesting bovengemiddeld groot is. Door het verdwijnen van Kinderdagverblijf (KDV) Pidie Plokwok is de afstand van 0,4 kilometer voor een kinderdagverblijf inmiddels niet meer valide. Inwoners worden in toenemende mate afhankelijk van verderop gelegen voorzieningen in andere kernen en buurgemeenten. Denk hierbij aan sportvoorzieningen, zwembad, gemeentehuis, apotheek, kinderdagverblijf, natuur, enzovoort. Voor de pakket-service van PostNL moet men inmiddels naar Drunen. Vaak is men hiervoor afhankelijk van de auto. Dit heeft gevolgen voor de kernwaarden leefbaarheid, kwaliteit, bereikbaarheid en duurzaamheid.

Bron: CBS allecijfers.nl

Door de harde omgrenzing van de vesting door de vestingwerken kan alleen gebruik gemaakt worden van inbreidingslocaties. Dat geldt voor zowel woningen, groen en (maatschappelijke) voorzieningen. De kans dat eenmaal verdwenen voorzieningen terugkomen is klein. Daarom moet goed worden nagedacht of en waar maatschappelijk vastgoed en groen wel of niet plaats moeten maken voor woningbouw.

4.2 Groen

In het [Groenbeleidsplan](#) van de gemeente Heusden staan op basis van onderzoek van Universiteit Wageningen een aantal redenen om te investeren in een groene stad.

1. Groen vermindert de kans op wateroverlast. In een grotendeels bebouwde, bestrate of geasfalteerde stad kan neerslag voor overlast zorgen als het niet snel de bodem in kan. Verwachting is dat met de klimaatverandering de piekafvoeren zullen stijgen. Met het risico van overstromingen in huizen, diepe plassen onder viaducten, ondergelopen kelders.

2. Groen verkoelt de stad in de zomer. Met de wereldwijde temperatuurstijging wordt dit element steeds belangrijker. Juist in steden blijft warmte langer hangen. Dan kan het temperatuurverschil met de landelijke omgeving wel vijf tot tien graden zijn. Ongezond voor kwetsbare groepen en onprettig voor anderen. Groen helpt direct door de schaduwwerking en indirect ook door de verdamping van water.

3. Groen draagt bij aan een betere gezondheid en een hoger welzijn. Onderzoek heeft aangetoond dat zieken sneller herstellen als ze groen zien dan in een steriele murenomgeving. Mensen zijn vaak gezonder als de woonomgeving meer groen bevat en kinderen er kunnen spelen.

4. Groen draagt bij aan sociale cohesie. Dan kun je denken aan buurtgroen, zoals parkjes, volkstuinten, gezamenlijke fruitboomgaarden, minibosjes op scholen. Alle plekken waar buurtbewoners betrokken kunnen worden bij gebruik en beheer van het groen in hun omgeving en waar ze elkaar kunnen ontmoeten. Vraag is dan hoe je het groen het beste kunt inrichten dat je er zoveel mogelijk mensen bij betreft.

5. Groen zorgt voor biodiversiteit. Groene tuinen, straatbomen, bermen, plantsoenen, struweel en vijvers trekken bijvoorbeeld zangvogels, vlinders en egels aan. De stad krijgt een eigen ecosysteem. Met ecologisch beheer, beheer waarbij vanuit ecologische kennis wordt gezocht naar samenleven van planten en dieren in een natuurlijk evenwicht, wordt de biodiversiteit verder bevorderd.

Bovenstaande redenen zijn ook van toepassing op Heusden vesting. De omgeving van de vesting is groen, maar de vesting zelf kent een hoge mate van verstening. De vesting wordt omgeven door een groene wal en een vrij schootsveld. Daar blijven we zuinig op. De vestingwallen hebben dringend onderhoud nodig. Het verzakte deel aan de kant van Heesbeen moet zo snel mogelijk hersteld worden. De rest van de wallen krijgt preventief onderhoud. We moeten zuinig zijn op groene oases zoals de Heemtuin. Initiatieven zoals het veld met wilde bloemen achter het Bastion passen in dit groenbeleid.

Bomen verkoelen. Voor het kappen van bomen binnen beschermd stadsgezicht is een vergunning nodig. Voor elke gekapte boom wordt een andere boom in de omgeving teruggeplaatst. Vergroening is gewenst. Het maaibeleid voor de wallen moet volgens CDA Heusden beter afgestemd worden op

het broedseizoen en de actuele situatie. Gebruik van grote zware machines op de vestingwerken is ongewenst. De gemeente heeft na herhaaldelijke en diverse klachten van bewoners aangegeven een plan te komen. CDA Heusden wil dat dit wordt afgestemd met partijen zoals de bewonersvereniging en de Natuur- en Milieubeweging Heusden.

4.3 Ouderen, alleenstaanden, kwetsbare groepen

Uit de eerdergenoemde cijfers blijkt dat een aanzienlijk deel van de inwoners ouder is dan 65 jaar. Dat heeft deels te maken met de bewoners van de St. Antoniushof die in deze cijfers meegerekend worden. Speciaal voor deze doelgroep is een rollatorvriendelijke vorm van bestrating aangelegd tussen het verzorgingshuis en de Botermarkt. Naast de St. Antonius hof is de ouderen sociëteit gevestigd. Deze voorziet ook in de toekomst in een behoefte.

Doordat de gebruikersovereenkomst met het Creatief Centrum Heusden (CCH) voor het gebruik van “de oude MAVO” in 2023 door de gemeente is opgezegd, is er geen binnen faciliteit meer voor bewegen. De gymzaal is immers al jaren niet meer in functie. Ook voor andere activiteiten op gebied van bewegen is geen geschikte ruimte. De ontmoetingsfunctie en dus de sociale cohesie staan hierdoor onder druk.

Heusden vesting heeft met 47% van de huishoudens bovengemiddeld veel alleenstaanden. Dit percentage is deels te verklaren door alleenstaande oudere bewoners van verzorgingshuis St. Antonius.

Voor oudere bewoners is er de Senioren sociëteit. In de zorginstelling Sint Antoniushof wonen ouderen met een zorgbehoefte. Door de plannen van Mijzo zal deze voorziening verhuizen naar een nieuw pand in Oudheusden. Hiermee verdwijnt opnieuw een voorziening uit Heusden-vesting. CDA Heusden wil graag een voorziening voor ouderen behouden voor de vesting. Mogelijk door een andere zorgindicatie te koppelen aan de zorginstelling of door aanleunwoningen te realiseren.

In Heusden is alleenstaand niet hetzelfde als eenzaam. De diverse verenigingen en activiteiten bieden een mogelijkheid om andere vestingbewoners te ontmoeten. We onderkennen het belang van een bloeiend verenigingsleven. Een buurthuisfunctie in de eigen kern past in de strategie om het voorzieningenniveau en de sociale cohesie niet verder achteruit te laten gaan. Het biedt een ruimte aan de diverse vestingbewoners voor sociale en culturele activiteiten, om elkaar te ontmoeten en om eenzaamheid tegen te gaan.

Tijdens de energiecrisis is door de gemeente Heusden in een aantal kernen een lovenswaardig initiatief gestart, het “warm Toevluchtsoord”. Door het ontbreken van een buurthuis konden kwetsbare vestingbewoners hier in hun eigen omgeving geen gebruik van maken. Met het bewonersinitiatief van “Lokaal 23” is voorzien in de huiskamerfunctie. Met de vele culturele activiteiten wordt daarnaast voorzien in een behoefte aan een (kleinschalig) cultureel centrum. Lokaal 23 is een voorbeeld van burgerinitiatief en verdient blijvend steun van de gemeente.

4.4 Bewegen en ontmoeten

Uit de [visie Bewegen en Ontmoeten van de gemeente Heusden](#) blijkt een grote behoefte aan ontmoeten. De leefomgeving kan veel betekenen als medicijn op het gebied van leefbaarheid en gezondheid, oftewel de kwaliteit van leven. Dan geldt wel dat de leefomgeving uit moet nodigen tot gebruik. Zo krijgt de openbare ruimte als beweegruimte en ontmoetingsplek een vanzelfsprekende plek in het dagelijkse leven. Om dat voor elkaar te krijgen is het essentieel om te kijken waar de

voorzieningen op de juiste plaats komen te liggen, maatwerk dus. De vesting kent daarbij de nodige uitdagingen. Denk daarbij aan het beschermd stadsgezicht en de kwetsbare vestingwallen.

De gemeente Heusden wil graag de inwoners betrekken bij de verschillende werkvelden waarbinnen de gemeente actief is, waaronder de openbare ruimte. Specifiek voor sport, bewegen en spelen zijn er initiatieven en/of vragen vanuit de inwoners en de JPS-school gekomen voor voorzieningen. De gemeente heeft eerder toegezegd mee te willen werken aan de realisatie van een beweeg- en ontmoetlocatie voor iedereen. Door deze te realiseren op het bolwerk bij de school wordt tegelijk voorzien in een alternatieve locatie voor bewegingsonderwijs. Hierdoor gaat minder kostbare leestijd verloren met de verplaatsing naar sportzaal de Kubus in Oudheusden. Opgemerkt wordt dat een buitenlocatie bij de school nooit een volledig alternatief kan bieden voor een gymzaal of sportzaal. Zie ook paragraaf 4.5 'Jeugd en Jongeren'.

Helaas is de gemeente de toezegging vooralsnog niet nagekomen en komt een beweeg- en ontmoetlocatie nabij de JPS-school niet voor in de uitvoeringsplannen van de komende jaren. In een antwoord op vragen van CDA Heusden is volgens de gemeente realisatie op de wal niet mogelijk omdat de staat van de wal te slecht is voor de benodigde zware machines.

Een locatie voor bewegen en ontmoeten past in de strategie om jong en oud meer te laten bewegen. Dit heeft een gunstig effect op de fysieke en mentale gezondheid. CDA Heusden zal zich daarom blijven inzetten voor een beweeg- en ontmoetlocatie in Heusden-vesting.

4.5 Jeugd en Jongeren

In 2023 woonden er 125 kinderen tussen de 0 en 15 jaar en 115 jongeren tussen 15 en 25 jaar in de vesting. Voor de allerkleinsten en hun ouders voorziet het speeltuintje bij het kasteelterrein in een behoefte. Ook veel toeristen weten dit speeltuintje te vinden. De muren van de "kasteelruïne" worden met een valhoogte tot wel vier meter als onveilig beschouwd voor met name de jongste jeugd. In de vaak drukke smalle straatjes die vol staan met geparkeerde auto's (van zowel bewoners als toeristen) is spelen op straat of in de openbare ruimte zoals de Vismarkt niet echt een optie.

De oudere jeugd gebruikt de "kasteelruïne" als hangplek. Dat gaat niet altijd even goed samen met de leefbaarheid van de omgeving en zorgt regelmatig voor overlast bij omwonenden. Dit is door de recente negatieve ontwikkelingen nog als een serieus probleem aangedragen bij de burgemeester. Intensivering van handhaving is noodzakelijk om overlast te verminderen.

Verder is er op het bastion een trapveldje voor de jeugd. Andere (sport)voorzieningen zijn er niet voor de jeugd en/of jongvolwassenen, terwijl daar wel behoefte aan is. Zo is er in de zomer behoefte aan zwemwater. Heusden-vesting is gelegen aan de Afgedamde Maas, maar heeft geen openbaar toegankelijk zwemwater. Een publiek toegankelijk strandje zou voorzien in een behoefte bij veel (jongere) vestingbewoners. Mogelijk dat hier in samenwerking met de watersportvereniging en de firma van Sluisveld een initiatief kan plaatsvinden.

Foto: Richard Tewes

De Johannes Paulus school (JPS) voor (RK) basisonderwijs voorziet in een grote behoefte en maakt Heusden vesting ook aantrekkelijk voor jonge gezinnen. Het kinderdagverblijf “Pidie Plokwok” van MIKZ is in 2023 verdwenen uit de vesting nadat de gebruikersovereenkomst voor de huisvesting door de gemeente is opgezegd. De locatie is verkocht aan een projectontwikkelaar om huizen te realiseren, veelal in het hogere segment. Door het verdwijnen van het kinderdagverblijf is de vesting minder aantrekkelijk geworden voor jonge gezinnen. Het behouden van de school is essentieel om de Vesting niet verder te laten vergrijzen. Van de gemeente wordt een duidelijk standpunt gevraagd over de toekomst van de enige basisschool in de vesting.

Nadat de gymzaal in 2013 is afgestoten is deze in 2018 aan een projectontwikkelaar is verkocht. Sindsdien staat deze leeg. Behalve dat hierdoor het stadsgezicht een blik van sterke verloedering vertoont en vandalisme bevordert, zijn leerlingen van de JPS genoodzaakt om voor de gymlessen gebruik te maken van sportzaal de Kubus in Oudheusden. Deze bevindt zich op veel grotere afstand van de school dan de landelijke normering van de VNG. Ook buiten schooltijd is er geen binnen faciliteit voor bewegen voor de jeugd (en ouderen). Een buitengymfaciliteit en/of een beweeg- en ontmoetlocatie past binnen de strategie om jong en oud meer te laten bewegen in de eigen leefomgeving. De gemeente zegt welwillend te staan tegenover een locatie op de wal in de buurt van de school, maar is eerdere toezeggingen voorsnog niet nagekomen. De gemeente wordt opgeroepen om samen met de JPS-school en bewoners een concreet uitvoeringsplan op te stellen voor de realisatie van een buitengymfaciliteit voor breed gebruik in de directe omgeving van de school.

4.6 Ondernemen: Horeca

Ook in de toekomst maakt de horeca integraal deel uit van de vesting. Deze concentreert zich voornamelijk op en rond de Vismarkt. Met de herinrichting van de Vismarkt wordt dit centrale plein weer aantrekkelijk om te verblijven en te ondernemen. De horeca en andere ondernemers moeten bevoorrad worden. Om de overlast voor vestingbewoners en terrasbezoekers te beperken vindt dit uitsluitend plaats gedurende venstertijden. Voor de veiligheid en doorstroming wordt eenrichtingsverkeer ingesteld vanaf de Nieuwstraat. Verkeersbesluiten hiervoor zijn inmiddels genomen.

Bezoekers van de horeca kunnen niet voor de deur parkeren. In de avonduren en weekends zijn parkeerplaatsen in Heusden-vesting schaars. Hier moeten bezoekers rekening mee houden. Een aantrekkelijk en divers aanbod met een verschuiving van kwantiteit naar kwaliteit in een aantrekkelijke omgeving maakt restaurants ook buiten de piekmomenten aantrekkelijk en rendabel. Hierdoor wordt de piekbelasting op de omgeving, met name ten behoeve van het parkeren, afgevlakt. Een aantrekkelijke en veilige looproute vanaf de gratis parkeerplaatsen buiten Heusden-

vesting is onderdeel van de beleving. Een bewaakte fietsenstalling en shuttle e-busje dragen bij aan een gastvrije en duurzame uitstraling. Hierdoor wordt de omgeving ontlast en wordt mogelijk een nieuw potentieel aan klanten getrokken.

Leveranciers zouden gebruik moeten maken van schone en niet te grote voertuigen. Dit past in het Green Deal 2023-2027 convenant en het Schone Lucht Akkoord van 2021. Ondernemers zouden zoveel mogelijk gebruik moeten maken van dezelfde leveranciers voor dezelfde behoeften om het aantal voertuigbewegingen te beperken. (hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan afvalverwerking en horeca groothandel). De situatie zoals zichtbaar op onderstaande situatie wordt daarmee voorkomen.

Vrachtwagens van leveranciers op de Vismarkt.

Foto: Richard Tewes

Terrassen worden ingericht conform het herinrichtingsplan van de Vismarkt. Om de kwaliteit en veiligheid te borgen wordt actief gehandhaafd op afwijkingen van het herinrichtingsplan. Uitbundige en/of grote parasols, reclameborden en menukaarten passen niet in het straatbeeld.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen een zomer- en een winteropstelling. Het zou mooi zijn als bij evenementen en op zondagen in het seizoen de Vismarkt volledig wordt afgesloten voor het gemotoriseerd verkeer. Hierdoor wordt de veiligheid van inwoners en het dagtoerisme geborgd en ontstaat er meer verblijfsruimte. De kwaliteitsbeleving van de Vismarkt zal hierdoor toenemen, met positieve gevolgen voor bewoners, bezoekers en ondernemers. De “herontdekte” historische put onder de pomp blijft bewaard voor toekomstige generaties. Zie ook de paragraaf 4.11 ‘cultuurhistorie’.

4.7 Ondernemen: Winkelbestand

Het winkelbestand richt zich op kwaliteit en diversiteit. Grote winkelketens passen daar niet bij. Door de kleinschaligheid zullen inkopen in Heusden vesting bovengemiddeld zijn qua prijsstelling. Door de beleving, kwaliteit en de nabijheid zullen klanten bereid zijn daarvoor te betalen. De detailhandel en horeca versterken elkaar en zijn bereikbaar. Door een afname van zoekverkeer naar een parkeerplaats binnen de vesting zal de kwaliteitsbeleving toenemen. Winkelen, genieten en verblijven

in Heusden vesting moet een (totaal)beleving zijn. Op piekmomenten zullen klanten en bezoekers moeten accepteren dat de loopafstand wat groter is vanwege het beperkte aantal parkeerplaatsen in de vesting. Op foutparkeren moet actief worden gehandhaafd om de leefbaarheid en veiligheid te waarborgen.

De mogelijkheid om lokaal dagelijkse levensmiddelen te kunnen kopen moet vooral behouden blijven, vooral voor mensen met beperkte mobiliteit.

4.8 Wonen

Het woningbestand is zeer divers. Dat is de charme van Heusden en moet vooral zo blijven. Het opdelen van grote panden in kleinere wooneenheden kan alleen plaatsvinden als de gevolgen goed in kaart zijn gebracht en te overzien zijn. Zo moet er aan de parkeernorm voldaan worden. Er is blijvende aandacht voor de staat van onderhoud van panden, lokale regelgeving en de Heusdense kleurstelling. B&B's zijn welkom zolang deze voldoen aan de door de gemeente gestelde criteria, [Bed & Breakfast | Gemeente Heusden](#), en dit niet ten koste gaat van woonruimte. Hierop wordt actief gehandhaafd om de leefbaarheid te waarborgen.

Door de eerdergenoemde plannen van Mijzo zal de functie van de Sint Antoniusshof als verzorgingshuis verplaats worden naar een nieuw pand in Oudheusden. Hierdoor ontstaan mogelijk kansen om appartementen voor starters en (vitale) senioren te realiseren in de Sint Antonius. Dit zorgt voor doorstroom waardoor woningen beschikbaar komen voor gezinnen. Jonge en oudere vestingbewoners wordt een kans geboden te blijven wonen in de omgeving waarin zij zijn opgegroeid of lang gewoond hebben.

Met woningbouwverenigingen die in Heusden vesting over huurwoningen beschikken moet worden afgesproken dat beschikbare woningen en garages eerst aan inwoners uit Heusden-vesting worden aangeboden voordat dit elders wordt uitgezet. Dit versterkt de sociale cohesie.

4.9 Toerisme

Toerisme blijft een belangrijke factor voor de vesting. Er is geen behoefte aan een kwantitatief grotere bezoekersstroom. Toeristen moeten worden verleid om hun bezoek te spreiden, auto's buiten de vesting te parkeren, langer te verblijven en zich niet alleen op de Vismarkt te concentreren. Grote(re) evenementen worden afgestemd met bewoners en ondernemers. Een gemeentelijke evenementenkalender (waarvoor elk evenement tijdig een vergunning heeft) geeft bewoners, bezoekers, ondernemers en vrijwilligers inzicht in wat er allemaal in en rond Heusden te doen is. Handhaving is noodzakelijk tegen onrechtmatig parkeren en op plekken voor vergunninghouders, ook tijdens evenementen en drukke (zonnige) dagen buiten kantooruren. Voertuigen die de doorgang van hulpdiensten onmogelijk maken worden weggesleept.

Om toeristen te verleiden meer geld uit te geven wordt blijvend geïnvesteerd in kwaliteit. Heusden wil geen "Valkenburg aan de Maas of een Pier van Scheveningen" worden, maar richt zich op bezoekers met belangstelling voor historie en cultuur. Met uitzondering van mensen met een beperkte mobiliteit is met name op piekmomenten geen plaats in de vesting voor de auto's van toeristen. Bezoekers met de fiets worden in de gelegenheid gesteld hun fiets veilig te stallen in het centrum, maar niet in de openbare ruimte van de Vismarkt. Hierdoor worden de veiligheid en de kwaliteit geborgd. De gemeente heeft hiervoor een eerste pilot opgestart. Een bewaakte fietsenstalling, zoals genoemd in het GVVP van de mobiliteitsvisie wordt zo snel mogelijk gerealiseerd. Een mogelijke locatie hiervoor is het Burchtplein.

4.10 Veiligheid

Handhaving zorgt met de uitvoering van het handhavingsbeleid voor orde en netheid, vooral op piekmomenten van bezoekersaantallen, in het weekend en tijdens evenementen. Parkeerbeleid valt hier nadrukkelijk onder.

Vergunningen voor evenementen worden op tijd aangevraagd. Daarbij wordt een vast draaiboek gevolgd waarbij de gemeente adviseert en toetst. Hiermee wordt de veiligheid van deelnemers, vrijwilligers en inwoners geborgd. Het in 2025 voor Candlelight opgestelde parkeer- en vervoerplan is goed bevallen en kan als template dienen voor andere grote evenementen.

Bij de inrichting openbare ruimte wordt ook rekening gehouden met kinderen, vooral in de buurt van de basisschool. Het fietspad langs de Steenweg wordt weer in ere hersteld en aan de veiligheidsnormen aangepast. Hierdoor zal het aantal ouders dat hun kind met de auto naar school brengt afnemen.

Leerlingen van de JPS-school op weg naar de Kubus

Foto: Richard Tewes

Buurtpreventie zorgt ervoor dat verdachte zaken gemeld worden aan de politie. Ook niet urgente zaken zoals zaken die onder de omgevingswet vallen kunnen op moment van constateren gemeld worden. Overlast van groepen jongeren wordt actief aangepakt. Indien noodzakelijk kan de burgemeester locaties aanwijzen voor cameratoezicht of gebiedsverboden instellen.

Door het instellen van venstertijden, eenrichtingsverkeer, het weren van grote vrachtwagens en een centrale losplaats (Stop & Drop) voor alle ondernemers op de Vismarkt wordt de veiligheid op de Vismarkt en omliggende straten verbeterd en worden situaties als onderstaande foto voorkomen.

Schoolkinderen in de verdrukking *(Foto: Richard Tewes)*

4.11 Cultuur

De vesting ademt cultuur. De status van Rijksbeschermd stadsgezicht beschermt de vesting tegen ongepaste ontwikkelingen. Hier moet actief uitvoering aan worden gegeven. CDA Heusden wil dat een onderzoek wordt uitgevoerd naar de mogelijkheden om de “herontdekte” put op de Vismarkt in ere te herstellen. De historische Visbank uit de Bataafse tijd wordt niet langer als veredelde fietsenstalling gebruikt.

De architectuur van de volgens de “Bossche school” gebouwde gymzaal moet behouden blijven. Sloop van het gebouw stond niet in de oorspronkelijke plannen om woningbouw te realiseren. CDA Heusden wil het liefst dat de gymzaal als zodanig in ere hersteld wordt, of een andere maatschappelijke functie krijgt. Indien de functie van de gymzaal toch wijzigt in een woonfunctie moeten woningen binnen bestaande architectuur gerealiseerd worden. Het argument dat dit voor de ontwikkelaar niet rendabel is, ziet CDA Heusden als ondergeschikt aan de cultuurhistorische waarde en niet volgens afspraak. Bewust laten verkrotten van een pand mag niet “beloond” worden met sloop. In november 2025 is door de gemeente een sloopvergunning ingediend voor de gymzaal en mavo. Inmiddels heeft op 10 februari 2026 een meerderheid van de gemeenteraad besloten om zowel de mavo als de gymzaal te slopen en hier door een projectontwikkelaar nieuwbouwwoningen te laten bouwen. Woningen zijn hard nodig. Maatschappelijke voorzieningen echter ook. Daarin moet een balans gevonden worden. De beperkte ruimte binnen de vestingwerken maakt dit een extra ingewikkeld vraagstuk.

Foto: Richard Tewes

De “oude Mavo” is van minder architectonische waarde. Door het inmiddels uitgevoerde destructief asbestonderzoek staat ook dit pand alweer geruime tijd leeg. (Uit antwoorden op vragen van CDA Heusden bleek later dat een destructief asbestonderzoek niet noodzakelijk was). De nogal overhaaste ontruiming door de gebruiker bleek daardoor achteraf minder urgent dan eerder gesteld. Omdat woningbouw ook belangrijk is kunnen op de plek van de “oude Mavo” en het inmiddels gesloopte kinderdagverblijf woningen gerealiseerd worden. Daarbij mag de parkeerdruk op de omgeving niet toenemen. Door de bijbehorende verhoging van het maaiveld mag er geen wateroverlast op naastgelegen- en lagergelegen percelen ontstaan.

Samengevat had CDA Heusden het volgens de “Bossche school” gebouwde pand van de gymzaal graag behouden. Liefst in een maatschappelijke functie en anders om vijf woningen te realiseren. Op de locatie van de Mavo kunnen tien woningen gerealiseerd worden. Daaraan is ook grote behoefte.

Foto: Richard Tewes

Er blijft ruimte voor culturele activiteiten. Er wordt actief meegewerkt aan culturele activiteiten die passen in het karakter van de vesting. De gemeente actualiseert het evenementenbeleid en ondersteunt initiatieven met een vast draaiboek dat is afgestemd op het aantal bezoekers.

Meer kleine ateliers en/of galleries dragen bij aan het versterken van het culturele imago van Heusden. Startende kunstenaars worden ondersteund. De gemeente faciliteert een evenementenkalender waarin initiatiefnemers, bezoekers en instanties evenementen kunnen afstemmen.

Het Gouverneurshuis verdient als enige museum in de gemeente Heusden structurele steun. Dat geldt ook voor Lokaal 23 waar (beginnende) kunstenaars een podium of expositieruimte vinden.

Lokaal 23 voorziet als “buurthuiskamer” in een behoefte voor kleinschalige activiteiten op gebied van ontmoeten, kleinkunst, cultuur, enzovoort. Het voormalige stadhuis moet een meer multifunctioneel karakter krijgen, mogelijk als dependance van Lokaal 23 voor activiteiten die meer ruimte nodig hebben.

5. Duurzaamheid

5.1 Wonen

Pandeigenaren die willen verduurzamen worden geholpen om dit zo goed mogelijk in te passen in de regels die nu eenmaal bij het Rijksbeschermd stadsgezicht horen. Dat geldt nog meer voor eigenaren van een monument, zowel gemeentelijk als Rijksmonument.

De grootste energiebesparing wordt gerealiseerd door isolatie. Dit is bevestigd tijdens een door de gemeente georganiseerde en drukbezochte informatieavond van adviesbureau “Groene Grachten”. Huiseigenaren worden geadviseerd. Woonveste gaat door met het verduurzamen van het bestand aan huurwoningen. Vanwege het beschermd stadsgezicht zijn zonnepanelen (in het zicht) niet toegestaan. Initiatieven zoals Zonnepark Bakkersdam bieden vestingbewoners en ondernemers de kans te investeren in groene energie en krijgen de mogelijkheid om deze panelen te koppelen aan de meter thuis.

Door de smalle straten met een zeer hoge densiteit aan leidingen en de diversiteit aan huizen is het zeer moeilijk om aan de landelijke ambitie te voldoen om “van het gas af te gaan”. Er wordt gezocht naar maatwerkoplossingen waarvan de meerkosten volgens het solidariteitsprincipe worden gedragen. CDA Heusden wil graag een onderzoek naar de mogelijkheden om lokaal waterstof te produceren en/of aansluiting op het (industriële) waterstofnetwerk. Ook het bijmengen van “groen gas” is een mogelijkheid. Een mestvergistingsinstallatie in de omgeving Bakkersdam kan daarbij twee vliegen in één klap slaan: Groen gas voor de vesting en een oplossing voor het mestprobleem van lokale boeren.

5.2 Ondernemen

(Horeca)ondernemers gaan samen met de gemeente onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om een logistieke hub buiten de vesting in te richten. Deze wordt voorzien van een groot (koel)magazijn waar iedere ondernemer een eigen compartiment heeft. Zonnepanelen op het dak zorgen voor een deel van de stroom. Grote vrachtwagens van leveranciers lossen bij de hub. Een gemeenschappelijk e-busje bezorgt de goederen volgens het “just enough, just in time” principe bij de ondernemers. Hierdoor neemt het aantal vrachtwagens en busjes in de vesting drastisch af. Het “Schreuder pand” naast de Plus supermarkt zou hiervoor een mooie locatie zijn. Een locatie op het industrieterrein in Heesbeen zou hiervoor ook geschikt zijn. Door hierin als gemeente samen met ondernemers een voortrekkersrol te spelen kan de vesting een duurzamer imago opbouwen. Dat heeft een positieve invloed op de beoogde doelgroep van bezoekers.

5.3 Toerisme en evenementen

Toeristen worden op piekmomenten conform het [GVVP van de gemeente Heusden](#) door een dynamisch verkeersgeleidingssysteem gestimuleerd hun auto op een vrije plek buiten de vesting te parkeren. Deze parkeerplaatsen zijn voorzien van laadpalen en hebben een prettige en veilige uitstraling. De route naar het centrum is aantrekkelijk. Hierdoor wordt het aantal (zoek)kilometers in de vesting verminderd. Dat heeft een positief effect op de beleving, de verkeersveiligheid en de luchtkwaliteit.

5.4 Verkeer en vervoer

De basis voor het verkeer- en vervoerbeleid staat in de [mobiliteitsvisie](#) en het [Gemeentelijk Verkeer en Vervoer Plan \(GVVP\)](#) van de gemeente Heusden en komt verderop in dit moment terug in het hoofdstuk bereikbaarheid.

Het weren van (zwaar) vrachtverkeer uit de kernen is een speerpunt uit het GVVP. Vooral voor een kwetsbare kern als de vesting zou dat prioriteit moeten hebben. In het GVVP wordt verder expliciet een inrijverbod voor vrachtverkeer op de Demer genoemd. Hiervoor heeft de gemeente eind 2025 na inspanning door CDA Heusden een verkeersbesluit genomen dat vrachtverkeer langer dan 12 meter moet weren.

De huidige situatie op de Demer

Foto: Richard Tewes

Conform het GVVP wordt onderzocht hoe bezoekersverkeer tijdens piekmomenten geweerd kan worden. Ook een onderzoek naar laden en lossen in de vesting maakt deel uit van het GVVP. Beleid is gericht op het verminderen van overbodige en ongewenste verkeersbewegingen en daarmee de uitstoot en lawaai. Er wordt actief gehandhaafd tegen het veroorzaken van overlast gevend lawaai zoals onnodig gasgeven en illegale “knalpijpen”.

Er zijn verschillende ideeën en maatregelen mogelijk om het doorgaande verkeer in Heusden Vesting te beperken of anders te regelen, zodat de sfeer, veiligheid en leefbaarheid in de vesting behouden blijft of verbeterd worden.

Het aantal elektrische auto's in de vesting zal toenemen. Het aantal laadpalen en infrastructuur moet daarop worden afgestemd. Bewoners kunnen onder voorwaarden een ontheffing aanvragen om hun auto voor de duur van het laadproces op een eigen aansluiting buiten een parkeervak op te laden. Het wordt eigenaren en huurders van een garagebox toegestaan daarin door een erkend installateur een laadpunt aan te laten leggen. Voor de laatste groep is echter wel toestemming van de woningcoöperatie (eigenaar) vereist.

Door de energie voor (snel)laadpalen op parkeerplaats Bakkersdam via de lokale energiegemeenschap te betrekken van het zonnepark Bakkersdam wordt een bijdrage geleverd aan een duurzame omgeving, worden bezoekers verleid buiten de vesting te parkeren en kunnen leden van de gemeenschap voordelig laden, direct van de bron.

5.5 Luchtkwaliteit

Onze leefomgeving kenmerkt zich door een slechte luchtkwaliteit. Deze wordt door meerdere

factoren bepaald: De A59, N267, scheepvaart, Amercentrale en industriegebieden zoals Moerdijk, Europoort, Antwerpen en het Ruhrgebied. Aan de invloed van bovengenoemde factoren kunnen we weinig zelf doen. Wel kunnen we rekening met elkaar houden bij het stoken op hout. Dit wordt door bewoners zoveel mogelijk beperkt en wordt niet gedaan als anderen hiervan op bijvoorbeeld een windstille dag last van hebben.

De vesting is ingesloten door twee industrieterreinen met een zeer hoge milieucategorie. Vanwege de overwegende windrichting zal met name de uitstoot van fijnstof vanaf het industrieterrein aan de westzijde van invloed zijn. Daar gaat een staalverwerkingsbedrijf gevestigd worden. Deze zal zijn activiteiten met gesloten deuren uitvoeren om zo min mogelijk fijnstof uit te stoten.

Een “Stop & Drop” losplaats met een laadpunt centraal op de Vismarkt maakt het mogelijk om koelmotoren op elektriciteit te laten draaien in plaats van een dieselaggregaat. Alle leveranciers van aan de Vismarkt gelegen ondernemingen maken hier gebruik van. De druk op de omliggende straten en op de Vismarkt zelf wordt hierdoor verminderd. Buiten de venstertijden zijn grote voertuigen van leveranciers op de Vismarkt (en omgeving) niet toegestaan.

5.6 Waterkwaliteit

Er wordt gezorgd voor een goede doorstroming van de Demer en het water rondom de vestingwerken om blauwalg tegen te gaan. Het water in de rijksvluchthaven is ook in de toekomst geschikt om in te zwemmen. Booteigenaren dragen hieraan bij door niet te lozen. Door hemelwater zoveel mogelijk lokaal te bufferen kan het aantal momenten van de riooloverstort beperkt worden. Bij calamiteiten zoals het grote olielek in 2025 worden inwoners actief geïnformeerd door de gemeente.

Foto: Richard Tewes

6. Bereikbaarheid

6.1 Parkeren bewoners, ondernemers en klanten

Wonen en ondernemen in de vesting betekent nu eenmaal dat er niet altijd voor de eigen deur geparkeerd kan worden. Om de parkeerdruk te verminderen kunnen alle vestingbewoners tegen een gereduceerd tarief een parkeervergunning krijgen voor de eerste auto. Het tarief voor een tweede auto is iets hoger. Het maximumaantal vergunningen per huishouden is twee. Ondernemers woonachtig buiten de vesting kunnen maximaal één parkeervergunning krijgen. Bij meerdere ondernemingen op één adres geldt een maximum van één vergunning per adres. Ondernemers woonachtig binnen de vesting kunnen in totaal maximaal twee vergunningen krijgen. Het “stapelen” van vergunningen wordt hiermee tegengegaan. Bedrijfsvoertuigen worden zoveel mogelijk op een veilige en goed verlichte plek buiten de vesting geparkeerd. De mogelijkheid van cameratoezicht voor

de beveiliging van parkeerplaatsen wordt onderzocht. Voor elektrische voertuigen worden buiten de vesting meer (snel)laadpalen gerealiseerd. Zie ook de paragraaf duurzaamheid.

Werknemers van ondernemingen in de vesting worden gestimuleerd om met de fiets naar het werk te komen, te parkeren op eigen terrein of buiten de vesting. De gehele vesting wordt aangemerkt als parkeerzone voor vergunninghouders. Hiermee worden een “waterbedeffect” en negatieve mobiliteit voorkomen. Een beperkt aantal parkeerplaatsen in de vesting blijft bestemd voor kort (betaald) parkeren voor klanten van lokale ondernemers. De Botermarkt en Burchtplein zijn hiervoor geschikt.

Heusden-vesting kent enkele tientallen garageboxen. Deze worden veelal verhuurd via Woonveste. Voor niet huurders van een woning van Woonveste is het vrijwel onmogelijk om aan een garagebox te komen. Woonveste zou het beleid waarbij huurders van een woning altijd voorrang hebben op niet huurders moeten aanpassen naar een eerlijker systeem. Een klein deel van de garageboxen wordt maar gebruikt voor het stallen van een auto. Door nader onderzoek te verrichten naar beschikbaarheid en gebruik van garageboxen kan beleid gemaakt worden om hier efficiënter mee om te gaan.

6.2 Parkeren bezoekers en evenementen

Op zondagen is parkeren in de hele vesting tussen 12:00u en 18:00u alleen voor vergunninghouders, met uitzondering van houders van een invalidenparkeerkaart. Hierdoor zal het aantal verkeersbewegingen op dit piekmoment (negatieve mobiliteit) afnemen. Bezoekers worden door een dynamisch verkeersgeleidingssysteem naar een vrije parkeerplaats buiten de vesting geleid. Bij evenementen gelden de maatregelen zoals op zondag. De mogelijkheid voor een beperkt aantal keren te gebruiken bezoekerskaart (bv. voor familiebezoek) wordt onderzocht.

De gedateerde parkeerzuilen maken plaats voor betalen via de daarvoor gebruikelijke apps. Parkeren buiten de vesting blijft gratis. Binnen de vesting wordt een maximale parkeerduur ingesteld voor voertuigen van niet vergunninghouders (blauwe zone).

Evenementen worden ingedeeld in drie categorieën: klein, middel en groot. Hiervoor worden in samenwerking met de gemeente draaiboeken opgesteld. Hierdoor hoeft niet elke organisator het wiel opnieuw uit te vinden. Bij grote evenementen zoals Candlelight Shopping is de vesting per auto alleen toegankelijk voor bewoners en ondernemers met een vergunning/sticker en houders van een invalidenparkeerkaart. Tijdens evenementen worden voor die laatste categorie extra parkeerplaatsen gereserveerd. Het parkeer- en verkeerplan van Candlelight 2025 is zeer goed bevallen en wordt gebruikt als basis voor vergelijkbare evenementen.

6.3 Stallen van fietsen

Fietsen worden alleen gestald op daarvoor aangewezen plaatsen. De Vismarkt is hierdoor op piekmomenten niet langer een jungle van tweewielers. Die staan in een (bewaakte) stalling in de buurt. Een locatie op het Burchtplein en/of bij het stadhuis ligt het meest voor de hand. Het bewaakt stallen van fietsen is gratis voor klanten van winkels of horeca. Hiervoor kan een “fietsparkeermunt” verstrekt worden aan klanten. Beheer van de stalling kan gezamenlijk worden uitgevoerd door gemeente en lokale ondernemers in het kader van “gastvrij Heusden”. Combinatie van een fietsenstalling met een fietsenmakerij, fietsverhuur en oplaadpunten biedt kansen voor een ondernemer en maakt Heusden-vesting aantrekkelijker voor bezoekers, inwoners en ondernemers. De locatie Pelsestraat 14G zou een geschikte locatie zijn. Ook de kelder van het stadhuis zou na de verhuizing van het archief technisch gezien geschikt zijn. Vanwege de stadhuisramp moet daarbij echter wel rekening gehouden worden met mogelijke sentimenten.

Tweewielerjungle op de Vismarkt

Foto: Richard Tewes

6.4 Fietspaden

De fietspaden van en naar Heusden-vesting worden veiliger, aantrekkelijker en voldoen aan de CROW normering. Het fietspad langs de Steenweg wordt in ere hersteld. Het fietspad met tegels richting Herpt en Haarsteeg wordt geasfalteerd. De fietsroute naar voortgezet onderwijs en sportvoorzieningen in Drunen wordt veiliger. Zowel verkeersveilig als sociaal veilig. De gemeente heeft op initiatief van CDA Heusden maatregelen genomen om de Vestingstraat fietsveiliger te maken. De inmiddels gerealiseerde oplossing moet nog verder geoptimaliseerd worden.

6.5 Openbaar vervoer

Lijn 135 blijft voorzien in een behoefte en blijft gehandhaafd in minimaal de huidige dienstregeling. De bereikbaarheid van Drunen wordt verbeterd door meer frequente bussen. Buiten de spits kan het OV efficiënter en duurzamer uitgevoerd worden door kleinere (e)bussen.

6.6 Leveranciers

De smalle straatjes in de vesting zijn ongeschikt voor grote en zware vrachtwagens. Ondernemers moeten uiteraard bevoorraad worden. Dat gebeurt straks alleen tijdens venstertijden met kleinere en schonere voertuigen vanaf een centraal punt (Stop & Drop) op de Vismarkt.

Zero emissie voertuig Sligro in Den Bosch

Foto: Richard Tewes

6.7 Mobiliteitsvisie en Gemeentelijk Verkeer en Vervoer Plan (GVVP)

Door het integreren van maatregelen en het uitvoeren van onderzoeken wordt de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de Vesting vergroot. De [mobiliteitsvisie](#) en het [Gemeentelijk Verkeer en Vervoer Plan \(GVVP\)](#) bieden daarvoor meerdere aanknopingspunten. Speciale aandacht voor de ontsluiting van het noordelijk deel van de gemeente Heusden, inclusief omgeving N267 dat niet onder de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL) valt.

- Onderstaande speerpunten uit het GVVP worden zo spoedig mogelijk uitgevoerd.
- Opstellen parkeerbeleid Heusden-Vesting (speerpunt 2C01)
- Proef weren bezoekersverkeer Heusden-Vesting bij piekdrukke (1C03)
- Onderzoek laden en lossen Heusden-Vesting (1C02)
- Inrijverbod voor vrachtverkeer op Demer in Heusden-Vesting (1B02) (besluit inmiddels genomen)

Bord gebruikt bij parkeer- en verkeerplan Candlelight shopping 2025

Foto: Richard Tewes

7. Conclusies en aanbevelingen

7.1 Conclusie

Aan de restauratie van Heusden Vesting lag een visie ten grondslag. De vesting is hierdoor na de oorlog veranderd van een puinhoop in een parel. Na het afronden van de restauratie en de gemeentelijke herindeling is de aandacht voor continuïteit van de kwaliteit geleidelijk vervaagd. De afgelopen decennia kenmerken zich door ad hoc beleid en soms tegenstrijdige belangen. Door het daadwerkelijk uitvoeren van staand beleid is al veel winst te behalen. Samenwerking tussen bewoners, ondernemers en gemeente met wederzijds begrip en respect is essentieel om Heusden vesting leefbaar en levendig te houden. Vroegtijdig betrekken van belanghebbenden helpt bij wederzijds begrip. Beleid wordt transparant en consequent uitgevoerd, waarbij “nee” ook een antwoord kan zijn.

Het ontbreken van een concrete visie en strategie vanuit de gemeente Heusden vormen een directe bedreiging voor de toekomst van Heusden-vesting. Deze stad met een sterk historisch karakter heeft een fundamenteel sterke visie nodig die inzet op het behoud van het historische erfgoed, de kwaliteit van leven van haar inwoners, de duurzaamheid van het toerisme en de economische diversiteit.

Het opstellen van een integrale stadsvisie die de balans vindt tussen toerisme, behoud van erfgoed, sociale cohesie, en duurzaamheid is essentieel. Alleen door een weloverwogen visie kan Heusden vesting zich blijven ontwikkelen als aantrekkelijke en leefbare stad, zonder haar historische karakter te verliezen aan de verloederende die vaak gepaard gaat met gebrek aan beleid, uitvoering en handhaving.

De coronapandemie heeft de verschuiving van fysieke naar online retail versneld en het toekomstperspectief voor veel winkels en horeca onder druk gezet. Leegstand en/of verloederende dreigen. Het winkel- en horecabestand heeft actieve sturing en ondersteuning nodig. Kwaliteit moet daarbij leidend zijn.

Tegelijkertijd ontstaan er nieuwe kansen: ruimte voor nieuwe economie, beleving, cultuur, vergroening, toerisme en recreatie. Daarom een oproep aan de gemeente Heusden: maak werk van een nieuw economisch toekomstperspectief voor de stad. Wij helpen de gemeente Heusden graag op weg.

7.2 aanbevelingen

Vijf aspecten voor de toekomst van Heusden vesting

1. **Leefbaar en levendig:** In balans en elkaar versterkend.
2. **Economisch vitaal:** ruimte voor werken en ondernemen. Economisch profiel van de stad uitdragen en versterken. Kwaliteit boven kwantiteit. Heusden als kwaliteitsmerk.
3. **Inspirerend:** plek voor wonen, ontmoeten, interactie, leisure, cultuur, historie, beleving, inspiratie.
4. **Duurzaam:** als proefruimte voor groene innovaties (energie, circulair, klimaat adaptief, logistiek).
5. **Bereikbaar:** duurzame mobiliteit. Goede fietsvoorzieningen en OV. Bezoekers parkeren zoveel mogelijk buiten de vesting.

Voorstel voor de aanpak voor een nieuw toekomstperspectief:

- **Gezamenlijk optrekken in het proces** met vastgoedeigenaren, ondernemers, bewoners én gemeente. Gedeeld zeggenschap, gedeeld risico, gedeelde verantwoordelijkheid en gedeeld succes.
- **Integrale blik:** geen eenzijdige focus op retail/horeca (stad als 'place to buy/eat-drink'), maar een brede blik: de stad als economisch kloppend hart en aantrekkelijk woon- en verblijfmilieu ('place to be').
- **Datagedreven aanpak**, zowel voor de risicoanalyse (waar kunnen we de grootste klappen verwachten?) als de visie (welk aanbod, voor welke doelgroepen, hoe lopen bezoekersstromen?)
- **Toekomstgericht** op de ruimtevragers van morgen: maatschappelijke trends (op duurzaamheid, onderwijs, gezondheid) en economische kansen (start-ups, nieuwe economie) een plek geven.
- **Van visie naar uitvoering en financiering:** het vertalen van de visie in concrete acties, op het gebied van:

Heusden vesting is daarbij constant in beweging, net als de wereld om ons heen. Dit vraagt om een "agile werkwijze": flexibel inspelen op ontwikkelingen. We stellen daarom een cyclische aanpak voor: van analyse, naar visievorming, naar financiering en uitvoering, gevolgd door opnieuw analyse en monitoring, etc. Participatie van inwoners en ondernemers is daarbij essentieel.

8. Slot

Door een visie op te stellen en een strategie te bepalen, creëren we een toekomstbestendig Heusden-vesting waar ruimte is voor groei, innovatie en saamhorigheid. Leefbaarheid en levendigheid zijn in balans en versterken elkaar.

Door op basis van wederzijds vertrouwen en respect samen te werken bouwen we samen aan een vitale, aantrekkelijke vesting die klaar is voor de toekomst én stevig geworteld blijft in haar unieke historie en gemeenschap.

Een vesting waar het goed wonen, ondernemen en verblijven is. CDA Heusden is een lokale partij met landelijke dekking. Vanuit die positie, met direct contact met Heusdenaren, blijven wij ons inzetten voor onze unieke omgeving. Daarbij wordt uitdrukkelijk de samenwerking gezocht met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere lokale partijen die onderstaande visie onderschrijven.

Heusden vesting is een mooi en leefbaar historisch stadje met voorzieningen van hoge kwaliteit die het aantrekkelijk maken voor jong en oud om te wonen, ondernemen en te bezoeken.

Leefbaarheid en levendigheid zijn in balans en versterken elkaar!

Onderstaand het logo van CDA Heusden als initiatiefnemer van het document “Visie op de vesting”. Andere partijen/organisaties worden uitgenodigd hun logo aan te leveren om hieraan toe te voegen. Het doel is een breed gedragen visie om gezamenlijk uitvoering aan te geven.

